

XXV ТЕАТАР ФЕСТ

Петар Кочић

ИЗМЕЂУ СНОВИЋЕЊА И РЕАЛНОСТИ

5–11. јун 2023.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

(представа је реализована у
копродукцији са Стеријиним
позорјем и фондацијом „Нови
Сад – престоница културе“)

**УСПАВАНКА ЗА
АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ**

у 20 часова

10. ЈУН

БИЛТЕН

6

Округли сто

„Успаванка за Алексију Рајчић“ Народно позориште у Београду Стеријино позорје Фондација „Нови Сад – престоница културе“

Последње такмичарске вечери пред бањолучком публиком изведен је комад „Успаванка за Алексију Рајчић“ по тексту Ђорђа Косића и у режији Југа Ђорђевића. Пројекат је резултат сарадње Народног позоришта у Београду, Стеријиног позорја и фондације „Нови Сад – престоница културе“. Уз модераторку Александру Гловацки разговор су присуствовали: Југ Ђорђевић, редитељ, Невена Глушица, композиторка, Вања Ејдус и хоровође Ива Милановић и Новак Радуловић. Модераторка је изнијела податке о постојању јединог женског затвора у Пожаревцу, у Републици Србији, у којем се тренутно налази око 230 осуђеница, од којих је 57 одсто осуђено за убиство, до којег је највећим дијелом дошло због насиља у породичним и партнерским односима. Александра Гловацки је напоменула да у овом тренутку жене чине 4,3 одсто од укупног броја лица која издржавају затворску казну у Републици Србији. Милутин А. Поповић је прије 130 година забиљежио судбине затвореница и објавио књигу уз њихове фотографије, а књига носи назив „Затворенице: албум женског одлењања Пожаревачког казненог завода“. Лик Алексије Рајчић надахнут је

компилацијом тих трагичних судбина жена. Текст је дипломска драма Ђођа Косића, написан углавном у стиху, а о избору текста и самој представи говорио је редитељ Југ Ђорђевић: „Када ми је Народно позориште понудило да радим овај комад, прочитао сам га јако брзо, затворио и одмах пожелео да га радим, али нисам знао како, и је оно што ме заинтригирало јер је доста комплексан у тој својој структури. Прва ствар која ми је била јасна је да ми са тих страница комуницира ритам и мислим да је из тога изашао цео концепт. Онда сам позвао Невену Глушицу да ми буде нека врста коредитељке која ће да прати целу драмску партитуру кроз певање, зато што је сваки одломак инспирисан неком епском формом. Почине са додолама, па свадбарска песма, па јуначка и тако сваки чин до ревете и, на крају, успаванке. Текст већ у себи има проткан однос према певању и музици и одатле смо кренули, а касније су дошли визуелни идентитет и стилизација која је у покрету и поступку, тим неким сликама које смо правили. Било нам је важно да то насиље не буде приказано као реконструкција, него да то насиље буде присутно у оралном смислу, да се о насиљу говори, да се насиље препричава

из генерације у генерацију, с колена на колена, и насиље је у музици, певању, узвикивању. Од Дамјана (Кецојевића) сам тражио да не буде директног насиља јер никад не знамо ко седи у публици и кога можемо да тригерујемо, да изазовемо ретрауматизацију. То нам је било важно и било нам је важно да се поштује та форма у сликама и како се јунакиња ослобађа, тако више немамо формалних слика које су биле на почетку. Договор је био да на почетку имамо форму те неке заједнице, а како њена судбина одмиче, како је узима у своје руке, тако више немамо ту строгу форму“.

Невена Глушица је и наступила у вечерашњој представи, замијенивши пјевачицу која се разбољела, али је говорила и о свом композиторском доприносу представи: „Овде музика прича текст зато што је текст писан у стиху. У ствари, нисам размишљала о мушко-женском хору, него о жанру као да ја сад глумим то што ће они одиграти на сцени. Народни мелос је, свакако био инспирација, али не конкретне пјесме, зато што имамо задатих и задат жанр који треба да се догоди у тој сцени тада и ту је већ пола ствари решено. Имали смо велику помоћ Данице Крстић, која је била наш етномузиколошки сарадник“.

Југ Ђорђевић: „Имали смо једно предавање, које нам је припремила Даница, о свим тим формама које имамо у тексту и певање уз тепсију, које Алексија изводи, је био њен дипломски рад. Она нам је објаснила како то функционише и нама је то било преузбудљиво сценски, да га инкорпорирамо у представу“.

На констатацију модераторке да у представи нема музичких инструмената Невена Глушица је коментарисала: „Све је на гласу. Двоје наших певача су хористи Народног позоришта, остали су чланови Оперског студија Народног позоришта, који је полигон за младе певаче. То је нешто предивно када су ту професионални музичари који дивно певају и који су расположени да мало глуме. Процес је био предиван, тако да ту нема посебног мучења и они су, сами по себи, инспиративни због боје гласа и

ликова. Музички преокрет по Алексијином уласку у затвор је нешто друго, Ђорђе је то у тексту назвао ревена. То је период пре Ускрса када жене не раде, посвете време само себи, имају нека женска посела, што је, заправо, цео тај затвор. Жене су саме и оне уживају у свом миру и самоћи, тако да је цео тај део измештен. Можда то сада звучи мало банално, али те жене нису оне фигуре које су до тог момента биле, већ постају ослобођене“. О искуству „ускакања“ у представу Невена је рекла следеће: „Било је узбудљиво, баш су сви пуни подршке, али сам свима рекла да је много горе кад Југ и ја гледамо са стране и не можемо ништа да урадимо, а нешто се дешава уживо. Ја мислим да сам им доста кварила музички, а глумачки не знам. Баш су ми сви помогли“. Вања Ејдус тумачи лик Алексије за који је ове године добила Стеријину награду и о раду на представи је рекла: „Мени је баш занимљиво што је та тема обрађена на један потпуно нов, другачији начин. Није обрађивана документаристички, каквих већ представа има, него је мени била узбудљива форма поред теме, дакле, та стилизација, помереност, пре свега, та једна иронија и хумор који овај текст носи. То је једно причање приче и одмак те жене која је препричала са неком иронијском дистанцом, а преплетено с дубоком трагедијом и тај спој те ироније и трагедије је мени био узбудљив за игру. Желим да додам да су све песме које се изводе написане у тексту. Ниједна реч из оригиналног текста није додата или избачена. На оригиналном тексту је прављена музика. Када сам видела певање уз тепсију, мислила сам да нема шансе да то савладам. Онда сам помислила да, ако свака баба на селу може да врти ту тепсију, а што не бих могла и ја. Онда сам одлучила и научила за један дан и то делује много лакше него што је мени изгледало. Јако ми је узбудљиво да то радим. Цела форма ми је била интересантна и оно што ми је ново јесте то што сам први пут радила са певачима јер певачи имају врло специфичан процес рада. Ужасно много стрпљења и вере је требало да се то догоди.

Нисмо били сигурни куда треба да идемо нити како се то игра. Међутим, кад се та музика десила, кад смо ми њу чули, тада се, буквално, све десило. Тада сам рекла Југу да знам шта треба да радим и да знам како се ово игра. Та музика је почела да улази у мене, у нас и заправо је она мој главни партнер. То ми је било јако занимљиво у процесу, нешто ново. Требало је пуно стрпљења, али је фантастично искуство и никад нисам радила нешто слично“.

Југ Ђорђевић је објаснио како је реаговао кад је чуо музику коју је компоновала Невена Глушица: „Оно што је јако важно је да је овај процес заиста био истраживачки. Кад прочитате овај текст, он је бели текст, не зна се ко ту шта говори. Буквално је у питању један слободан приступ интерпретацији и Невена је, као композитор, имала приступ да са певачима проба разне ствари и ја сам долазио да послушам. Са Тијаном Грумић, која је драматуршкиња, смо се договарали где се шта уклапа у сцени. Баш смо се препустили да нас води материјал који је инспириран комадом, ништа није било смишљено. Сценографија је била договорена јер смо причали о томе да бисмо хтели да то буде нека резонантна кутија, која је и нека врста инструмента. Велимирка Дамјановић је костимографкиња и од ње смо тражили да то не буде српски фолклор јер се то подразумева у комаду. Тражили смо да то буде неки фолклор, али да то, заправо, буде нешто што је нека заједница која и даље живи по патријархалним начелима која су императив, а да то буде и визуелно

атрактивно. Она јесте позајмила мотиве из амишких заједница, али то никако није реконструкција“.

Хоровођа мушког хора Новак Радуловић, глумац, говорио је о свом задатку: „Јако је интересантна та сарадња са музичарима, њихова нека другачија процедура рада, притом, они и те како на почетку тог рада емитују јако озбиљан таленат, али сублимацијом тога што ми, глумци, у неком тренутку откријемо кроз то што они емитују на сцени јесте оно што ова представа и јесте. Стварно бих захвалио колегама на дивном процесу, стварно смо много учили једни од других и прошли јако леп, креативан процес и сваком од својих колега бих пожелео да има један овако слојевит и динамичан процес који је креирао нешто што је људима интересантно. Ми смо покушали јуримо неку врсту аутентичности избегавањем стереотипизације кад се говори о тој теми. Мислим да је то јако значајно јер, ако нађете неки други начин да испричате неку тему, онда добијете мало више пажње. На почетку постоји једна Ивина и моја сцена, неки полуреализам, и та сцена ми је откључала шта ја треба да радим. Као глумац овде не можете да се ухватите, конкретно, за неки лик па да из тог лика тражите решење. Јако је незгодно са оваквим темама, мислим да сви имамо унифицирано мишљење о томе шта је то, али врло често се пласирају неки наративи који су само наративи, а кроз наратив је јако тешко да те неко чује. Ми смо овде покушали, а надам се и успели, да на један аутентичан начин испричамо причу која треба да буде испричана“.

Ива Милановић, глумица, у представи је вођа женског хора: „Како смо играли, све више нисам могла да се одвојим од те врсте реакције и да не покажем емоције. С обзиром да је свака жена примилисала некој врсти вербалног или физичког насиља, немогуће је да не саосећаш с тим, али је поента што је он (Новак) преузео један хладан тон, један хладан однос према томе и све што говори, као, губи вредност. Занимљиво је како мушкарци реагују на то губљење вредности. Чим је нешто олакшано, људи више не чују смисао. Када он говори о томе како ју је тукао, то је људима духовито, просто због тога што он у то не улази емотивно. Ја сам тада осетила да можда треба да неке ствари више проживљавам, с обзиром на то да је он преузео тај мушки принцип“.

Домаћин
вечери:

Генерални спонзор
93. сезоне

Алексија је жеља за слободом

Посљедње такмичарске вечери XXV Театар феста „Петар Кочић“ имали смо прилику да у представи „Успаванка за Алексију Рајчић“ по тексту Ђорђа Косића и режији Југа Ђорђевића гледамо Вању Ејдус у улози Алексије, жене која је есенција свих жена, жртва породичног насиља, које су одлучиле да своју агонију прекину, макар она за њих значила губитак формалне слободе.

Шта је Алексији најтеже у њеним чекањима?

Најтеже је то што је заробљена у систему у којем су живеле њене маме, бабе, прабабе и чукунбабе, што је она одрасла у томе, али је одлучила да пресече ту нит коју су све оне живеле и да промени нешто. Она је малтретирана од свог оца, њена мајка од свог оца и она је одлучила да каже „стоп“ таквом животу па макар завршила у затвору. Она је неку своју слободу, парадоксално, пронашла у затворским зидинама.

Шта је за Вас Алексија?

Слобода. Жеља за слободом. За мене је Алексија управо оно што је за мене и ова представа, неко тражење излаза из система у којем смо заробљени или у којем постојимо. Као што је ово за мене уметнички вид моје потребе за слободом, тако је Алексији ово неки вид слободе.

Да ли мислите да Алексија негђе у свијести стално има ријечи своје баке о четири чекања?

То је тако и редитељски постављено и то је лајтмотив. Али, Алексија је схватила да ће чекању доћи крај и одлучује да више не чека. Међутим, она и даље у затвору чека смрт, а и то јој не дозвољавају.

Како сте се припремали за ову улогу?

Припремала сам се на пробама. Два месеца сам се изоловала у кући и својој породици рекла да заборави на мене и по цео дан сам била ментално у томе. Учила сам текст, било ми је јако тешко да га научим. Учила сам страну по страну да би ми се то слегло и сада, буквално, излази из подсвести, залепило ми се за мозак. Било ми је важно да потпуно овладам текстом који мора да се, због риме, зна беспрекорно, а да бих могла да радим – морала сам да га напамет знам. Од првог дана сам почела да га учим, што иначе не радим, али овде ми је било битно. Што се саме улоге тиче, гледала сам исповести жена на Јутјубу, али то ми није много помогло. Овде је све много стилизовано и најважнији је био редитељски рукопис, а не документаристички приступ, тако да ми, осим проба и онога што се деси на лицу места, ништа није помогло.

С обзиром на специфичну форму, прижељкујете ли у будућности неки сличан пројекат и који бисте текст вољели да радите?

Имала сам срећу да сам после овога радила представу „Очеви и оци“ у режији Вељка Мићуновића у Народном позоришту и то је исто једна занимљива стилизација. Невена Глушица је радила једну врсту другачијег „звучног тепиха“ и то је исто једно репертоарско померање и врло добро урађен реалистичан и класичан роман на један нов начин, тако да сам задовољна што сам ушла у те уметничке путање. Немам текст који бих волела радити, важни су ми редитељ и драматизација коју радимо, сам концепт и редитељски рукопис и редитељска храброст.

Мноштво фактора генерише насиље

добро то што ми мизансценска поставка дозвољава да се мало одморим после тога. Генерално, уколико дође до било каквог поистовећивања с тим ликовима које играш, тешко је остати смирен и допустити да то утиче на вас као глумца.

Какав је однос између Стамата и Алексије?

То је поприлично стереотиписан однос, када говоримо о тој врсти насиља, и заправо генерише све те процесе унутар једног односа који обилује насиљем, небитно да ли је у питању вербално, психичко или физичко насиље. Мислим да је поприлично једносмеран однос, али јако тежак.

Да ли је у њему могло бити љубави?

Верујем да јесте. Ми, глумци, морамо правдати и разумети те људе које играмо, чак и ако су то најгори злочинци. Ја овде играм апсолутне негативце, али се трудим да правдам те људе тако што покушавам себи да објасним кроз какав су они друштвени миље и социјални слој прошли да би им понашање на крају било такво какво јесте. Верујем да негде у тим односима постоји љубав, али да постоји мноштво фактора који на крају генеришу насиље.

Колико људи данас могу схватити фразу „да не пукне брука“ у времену када се многи поносе управо бруком?

Мислим да и даље постоји та нека униформисаност код људи, код група и појединаца, и да је дефинисано тиме шта ће, заправо, њихово окружење да каже или помисли. Мислим да, заправо, постоји један специфичан губитак аутентичности унутар човека у данашњем друштву и да, ако нема те врсте аутентичности, људи све више посежу за тим стварима које су колективно, глобално мишљење. Генерално, та колективна мишљења крда, стада, су оно што нас приближава ономе што смо можда били пре – по неким теоријама – група животиња – заправо да је то што се инстинктивно реагује дефинисано тиме шта ће неко други рећи или помислити. Тиме ми као индивидуе много губимо.

Млади глумац Новак Радуловић у представи „Успаванка за Алексију Рајчић“ тумачи више улога, али је истовремено и наратор и вођа мушког хора. Након разговора о представи с Новаком смо разговарали о ликовима и начину на који се они граде у процесу рада на представи.

Колико је тешко у себи носити толико ликови и говорити у њихово име?

Свакако је тешко, постоји извесна трансформација у току самог играња, али мислим да је још теже, кад зађете у суштину текста који се говори. Постоји један специфичан емотивни процес и приватно се, после једне сцене која највише прича о агресији као таквој и где постоји један транспонован моменат агресије, врло често лоше осећам због те сцене, али је јако

ПОДРЖАВАЈУ НАС

генерални спонзор 93. сезоне

банка партнер
Addiko Bank

MOZZART

una

Глас Српске

NEZAVISNE

metromedia GROUP

СВИЈЕЛО ПИВО
Ђањалучко
ОД 1873.

REINA
Ti si ta

GAZDINA
rakija

vivia

Сједанска
ZOSTRANA

**ТАКМИЧАРСКИ ПРОГРАМ ТЕАТАР ФЕСТА
ПЕТАР КОЧИЋ 2023.**

(од 5. 6. до 11. 6. 2023)

Уторак, 6. 6. 2023.

АТЕЉЕ 212

РОЛЕРКОСТЕР

Аутор: Јелена Кајго

Редитељ: Милица Краљ

Сриједи, 7. 6. 2023.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ НИШ

САН О ЗАВИЧАЈУ

(Невиђено фолк сновиђење)

Аутор: Иван Велисављевић

Редитељ: Милан Нешковић

Четвртак, 8. 6. 2023.

ЦРНОГОРСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ И

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ

ПОКОЈНИК

Аутор: Бранислав Нушић

Редитељ: Егон Савин

Петак, 9. 6. 2023.

САРАЈЕВСКИ РАТНИ ТЕАТАР

МОЈ СИН САМО МАЛО

СПОРИЈЕ ХОДА

Аутор: Ивор Мартинић

Редитељ: Иван Плазибат

Субота, 10. 6. 2023.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ

(представа је реализована у копродукцији са

Стеријиним позорјем и фондацијом „Нови

Сад – престоница културе“)

УСПАВАНКА ЗА

АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ

Аутор: Ђорђе Косић

Редитељ: Југ Ђорђевић

Издавач: Народно позориште Републике Српске

Уредник билтена: Наташа Кецман

Модератор округлог стола: Александра Гловацки

Модератор пратећег програма: Александар Матрак

Дизајн: Даниела Ђукић

Фотографија: Дејан Ракита

Организатор: Милан Лепер

